

EU's teknologiske suverænitet

Mellem sikkerhed, marked og digitalisering

Bevægelsen fra en relativt samarbejdende verdenspolitik præget af globalisering til en mere konkurrencepræget verdenspolitik præget af stormagtsrivalisering betyder, at teknologiens relative betydning i international politik er stigende. Teknologisk suverænitet er derfor blevet en afgørende strategisk parameter for verdens lande.

I EU-regi har særligt den digitale udvikling medført, at teknologisk suverænitet er blevet et strategisk kernespørgsmål. Chefen for EU's udenrigsanliggender, Josep Borrell, har understreget, at "vi lever i en verden, hvor indbyrdes afhængighed bliver mere og mere konfliktfuld, og hvor blød magt er et våben: Handel, teknologi, data og information er nu instrumenter i politisk konkurrence." Det betyder ifølge Borrell, at EU for "at undgå at ende som taber i dagens USA-Kina-konkurrence skal [...] genlære magtens sprog og tænke på Europa som en geostrategisk aktør i topklasse".

EU's fokus på teknologisk suverænitet udfordrer dermed ideen om, at det europæiske samarbejde primært skal fremme markedsintegration, mens national sikkerhed og geopolitik er et

CMS Memo

Maj 2022 · Tobias Liebetrau

Centrale pointer

- Teknologisk suverænitet er et strategisk kernespørgsmål for EU og Danmark, hvis problemfelt knytter sig til relationen mellem sikkerhed, marked og teknologi.
- Når teknologisk suverænitet bliver en strategisk parameter, bliver EU's og Danmarks sikkerheds- og forsvarspolitiske samt industri-, erhvervs- og innovationspolitiske handlerum koblet sammen.
- For Danmark betyder EU's satsning på teknologisk suverænitet en accentuering af de strategiske konsekvenser, der følger af global stormagtsrivalisering og teknologikonkurrence. Danmark bør afveje, hvordan EU's teknologiske suverænitet kan udfoldes, så danske hensyn bedst vægtes og varetages.

eksklusivt privilegium for medlemsstaterne. Teknologiuudvikling befinder sig i stigende grad i et spændingsfelt mellem sikkerheds- og forsvarspolitik på den ene side og industri-, erhvervs- og innovationspolitik på den anden, hvilket stiller spørgsmål ved den traditionelle arbejdsdeling mellem EU og medlemsstaterne.

Når fortsat teknologiuudvikling lover velstand og vækst, er det et anliggende for EU's indre markedsprojekt. Når den samme teknologiuudvikling samtidig er afgørende for den militærteknologiske udvikling og skaber flere sårbarheder og mere usikkerhed, bliver teknologipolitik til et fremtrædende nationalt sikkerhedsspørgsmål. EU's strategiske bestræbelser på at styrke unionens teknologiske suverænitet udfordrer derfor den oprindelige fordeling af sikkerheds- og forsvarspolitik autoritet og ansvar mellem EU, medlemsstaterne og NATO, da EU i stigende grad forsøger at fungere som en global magt, der handler strategisk ud fra overlappende sikkerheds-, forsvars-, industri-, erhvervs- og innovationspolitiske interesser og mål.

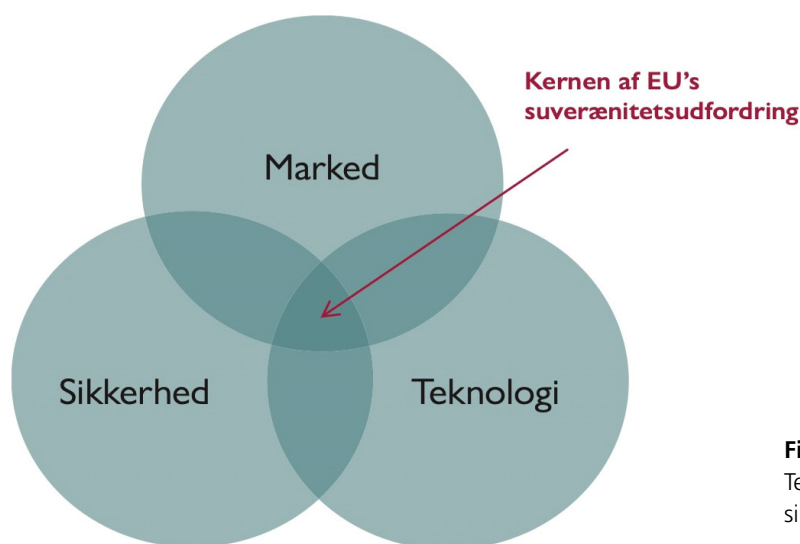
CMS-rapporten *EU's teknologiske suverænitet: mellem sikkerhed, marked og digitalisering* analyserer, hvordan EU har begrebsliggjort teknologisk suverænitet og omsat det til politik og regulering på to vitale digitale områder: cybersikkerhed og AI. Rapportens analyse viser, hvordan EU's sikkerheds- og forsvarspolitiske samt industri-, erhvervs- og innovationspolitiske handlerum bliver koblet sammen, når teknologisk suverænitet bliver gjort til et centralt strategisk element. En sammenkobling, der påvirker EU's globale rolle og de sikkerheds- og forsvarspolitiske autoritets- og ansvarsforhold mellem EU, medlemsstaterne, NATO og USA. EU's markante fokus på teknologisk suverænitet er således en del af en dybereliggende proces, hvor EU forsøger at tilpasse unionens selvpfattelse og plads i verden.

EU's vej mod at indfri målet om teknologisk suverænitet er imidlertid brolagt med udfordringer. Det skyldes primært, at EU's handlerum er begrænset af, at der ikke er enighed blandt medlemslandene om, hvad teknologisk suverænitet er, og hvordan det opnås, at afhængigheden af og presset fra USA og Kina er

omfattende, og at den europæiske teknologiindustri langtfra er verdensførende på en række digitale kerneområder, hvor private virksomheder driver den teknologiske udvikling. Det efterlader EU's ambition om teknologisk suverænitet med en række grundlæggende strategiske og politiske dilemmaer.

Ét dilemma angår forholdet mellem promovning af henholdsvis europæisk teknologisk uafhængighed på den ene side og interdependens på den anden side. Det dilemma er ikke blot centralt for EU, men berører selve kernen i den liberale vestlige globaliseringsdagsorden. Det er således et dilemma, der trækker tråde til den intensiverede strategiske konkurrence mellem USA og Kina, herunder den digitale handelskrig. Et andet dilemma er muligheden for reelt at opnå europæisk teknologisk suverænitet. Det gælder på områder som cloud, mikrochips og sociale medier, hvor EU allerede er dybt afhængig af tredjelande, og på områder som udvikling af AI og kvantecomputere, hvor EU står til at sakke agterud i fremtiden. Et tredje dilemma angår arbejdsdelingen mellem EU og NATO. Når EU styrker unionens teknologiske suverænitet – ved f.eks. at implementere Den Europæiske Forsvarsfond, der gør EU til den tredjestørste investor i forsvarsforskning og -materiel i Europa – rejser det sikkerheds- og forsvarspolitiske spørgsmål om en europæisk parallelstruktur til NATO-samarbejdet.

For Danmark betyder EU's satsning på teknologisk suverænitet en accentuering af de strategiske konsekvenser, der følger af intensiveret stormagtsrivalisering og teknologikonkurrence. De sikkerheds- og forsvarspolitiske konsekvenser af EU's fokus på teknologisk suverænitet indgår dermed i en bredere stillingtagen, hvor Danmark bør afveje, hvordan EU's målsætning om teknologisk suverænitet bedst udfoldes, så en bred portefølje af danske hensyn bedst vægtes og varetages. Det kræver strategiske overvejelser om, hvad en national teknologipolitik bør fokusere på, hvordan sikkerheds- og forsvarspolitiske samt industri-, erhvervs- og innovationspolitiske overlap, muligheder og udfordringer udspiller sig, og hvordan forholdet mellem Danmark, EU, NATO og USA bliver påvirket.

Figur 1. Teknologisk suverænitet mellem sikkerhed, marked og teknologi.

Anbefalinger

Danmarks fremtidige sikkerheds- og forsvarspolitiske samt industri-, erhvervs- og innovationspolitiske handlerum er uløseligt knyttet til både den omsiggribende digitale teknologiudvikling og den tiltagende stormagtsrivalisering. De danske politiske beslutningstagere kan fremover påvirke handlerummet ved at opdyrke en strategisk tilgang til arbejdet med Danmarks teknologipolitik, så Danmark bliver bedre rustet til at træffe langsigtede og helhedsorienterede beslutninger på teknologiområdet. Beslutninger, der imødekommer både sociale og økonomiske muligheder samt nye trusler og nye forventninger og krav fra allierede og partnere. Det indebærer en bredspektret politisk indsats, der ikke falder under et enkelt ministerområde eller lader sig indkapsle i et enkelt strategidokument. Den strategiske tilgang bør afspejle, at teknologipolitik omfatter både sikkerheds-, forsvars- og udenrigsområdet samt industri-, erhvervs-, og innovationsområdet, og at teknologipolitik ikke lader sig adskille af ministerielle ressort- og faggrænser.

- **Kortlægning af eksisterende indsatser.** Regeringen bør igangsætte en tværministeriel kortlægning af allerede igangsatte initiativer i Danmark og EU, der behandler civile og militære aspekter af teknologipolitik. Kortlægningen vil give regeringen og forvaltningen et samlet overblik over de nuværende sikkerheds- og forsvarspolitiske samt industri-, erhvervs- og innovationspolitiske snitflader, overlap, udfordringer og muligheder, der er forbundet med teknologipolitik og teknologikonkurrence. Et sådant overblik vil styrke regeringens mulighed for at udpege og navigere efter langsigtede strategiske mål samt søsætte konkrete tiltag for at opnå dem. Desuden vil overblikket kunne bruges til at

undersøge, om de seneste års udvikling har åbnet nye og uudnyttede veje med hensyn til at varetage danske interesser. Samtidig kan det bruges til at iscenesætte Danmark i forhold til både EU's og NATO's teknologipolitiske prioriteter og sende et klart signal til vores allierede og partnere.

- **Vurdering af forsvarsforbeholdet.** Regeringen bør få foretaget en vurdering af, hvordan teknologikonkurrencen, herunder særligt EU's rolle, påvirker de sikkerheds- og forsvarspolitiske konsekvenser af det danske forsvarsforbehold. På den ene side kan EU's styrkede fokus på teknologisk suverænitet, herunder særligt sammenblandingen af sikkerheds- og forsvarspolitik på den ene side og industri-, erhvervs- og innovationspolitik på den anden, medføre, at forsvarsforbeholdet bliver vanskeligere at forvalte. Samtidig kan forbeholdet blive en begrænsning for Danmarks muligheder for at øve indflydelse på EU's teknologipolitiske udvikling. På den anden side kan Danmarks mulighed for at øve indflydelse på teknologipolitikken i EU blive styrket, hvis nye og disruptive teknologier primært bliver behandlet som industri-, erhvervs-, innovations-, og uddannelsespolitiske spørgsmål.
- **Teknologikonkurrencestrategi.** Regeringen bør overveje at igangsætte arbejdet med at fastlægge en egentlig teknologikonkurrencestrategi, som er forankret i Forsvarsministeriet, og som foruden Udenrigsministeriet inkluderer andre innovationsrelevante ministerier såsom Finansministeriet, Erhvervsministeriet og Uddannelses- og Forskningsministeriet. Strategien vil kunne danne ramme om samarbejde

i snitfladerne mellem forsvaret, det digitale Danmark, EU og NATO, herunder forskning og udvikling samt konkrete projekter, som også kan få bredere samfundsøkonomiske effekter.

- **Militær teknologistrategi.** Regeringen bør overveje at igangsætte arbejdet med at fastlægge en militær teknologi-strategi, der udstikker en overordnet ambition og retning for udvikling, indkøb og anvendelse af banebrydende militære teknologier. Strategien kan f.eks. sikre politisk opmærksomhed over for teknologiens rolle i udviklingen af det danske forsvar, være med til at rammesætte forsvarets kapacitets-udvikling samt sikre langsigtet fokus på samarbejde mellem forsvaret, det forsvarsindustrielle og digitale Danmark, EU og NATO.
- **Folketinget.** Folketinget bør overveje, hvorvidt de eksisterende udvalgsstrukturer understøtter den nødvendige diskussion af tværgående teknologipolitiske spørgsmål. I forlængelse heraf kan Folketinget overveje nedsættelse af et teknologiudvalg eller en delegation for teknologi.
- **Fremadrettet koordinering og harmonisering.** Forvaltningen bør koordinere og harmonisere de strategiske indsatser i arbejdet med teknologipolitik. Det bør som

minimum inkludere Forsvarsministeriet, Udenrigsministeriet, Justitsministeriet, Erhvervsministeriet samt Uddannelses- og Forskningsministeriet og være funderet i en formel og fast samarbejdsform. Arbejdet kan inkludere udvikling af indikatorer til at afdække og overvåge Danmarks nuværende og fremtidige teknologiske afhængigheder, udviklingsstadier for disruptive teknologier samt det strategiske arbejde med teknologisk suverænitet i EU, toneangivende EU-medlemslande, USA og Kina. Desuden bør de offentlige myndigheder indlede en bred dialog med styrelser, regioner og kommuner om, hvordan de forholder sig til teknologipolitik, herunder til dens nationale sikkerheds- og forsvarspolitiske implikationer.

- **Formaliseret vidensdeling.** Regeringen og forvaltningen bør styrke opbygning og udveksling af viden på det digitalt-teknologiske område i et formaliseret samarbejde mellem staten, industrien og forskningsinstitutionerne. Et sådant samarbejde vil gavne Danmarks fremtidige sikkerheds- og forsvarspolitiske interesser samt kommercielle interesser.

EU's teknologiske suverænitet

Dette CMS-memo bygger på CMS-rapporten *EU's teknologiske suverænitet: mellem sikkerhed, marked og digitalisering*, udgivet af Center for Militære Studier ved Københavns Universitet i samarbejde med Djøf Forlag. Rapporten findes i fuld længde under "Publikationer" på Center for Militære Studiers hjemmeside.

Hvis du vil vide mere om de sikkerheds- og forsvarspolitiske implikationer af teknologiudvikling, kan du også læse disse CMS-publikationer:

- *Teknologikonkurrencen og dens implikationer for Danmark* (2021)
- *Militært teknologisk situationsforståelse – En ny strategisk udfordring i dansk forsvarspolitik* (2021).

Om CMS

Center for Militære Studier er et forskningscenter på Institut for Statskundskab, Københavns Universitet. På centret forskes i sikkerheds- og forsvarspolitik samt militær strategi. Forskningen danner grundlag for forskningsbaseret myndighedsbetjening af Forsvarsministeriet og de politiske partier bag forsvarsforliget.

Kontakt os

E-mail: cms@ifs.ku.dk

Telefon: +45 35 32 40 88

Besøg vores hjemmeside: cms.polsci.ku.dk

Følg os

Facebook: facebook.com/centerformilitaerestudier

Twitter: [@MilStudiesCPH](https://twitter.com/MilStudiesCPH)

LinkedIn: linkedin.com/company/centre-for-military-studies